

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

En svensk runinskrift i Sydrysland

Arne, Ture J.

Fornvännen 2, 204

http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1907_204a

Ingår i: samlraa.se

NOTISER.

En svensk runinskrift i Sydryssland. I Band XXI, häftet 2 af *Jahrbuch des kaiserlich deutschen archäologischen Instituts*, Berlin 1906, förekommer i bihanget om de arkeologiska fynden 1905 på spalterna 117—118 ett intressant meddelande af B. Pharmakowsky rörande ett fynd, som gjorts af professor E. v. Stern på ön Berezanj (Svarta hafvet).

Professor v. Stern undersökte en stor hög nära den nuvarande landningsplatsen. Många senare grafvar anträffades i högens jordmassor; i en af dessa hittades (dock icke in situ) en mycket viktig fornsvensk inskrift från 11—12 århundradet efter Kr., hvilken i öfversättning af professor Th. A. Braun (St. Petersburg) lyder sålunda: Grani reste detta minnesmärke till minne af sin kamrat Karl. Det är den första svenska inskrift, som funnits i Ryssland och som lämnar ett dokumentärt vittnesbörd om Varjagernas färder från Östersjön till Byzanz.

I ett privatbref meddelar professor E. von Stern (Museum, Odessa) ytterligare följande: "Den runsten, som jag sommaren 1905 uppgräfvde på ön Beresan, kommer att offentliggöras af professor Braun i St. Petersburg i kejserliga arkeologiska kommissionens "Izvestija". — — — Materialet är musselkalksten, stenen halfrund, inskriftsbandet går längs hela stenens rundning. Professor Braun läser: Garui (?) setzt diese Runen seinem Genossen Karl.

Af detta meddelande att döma tyckes stenen till sitt yttre öfverensstämma närmast med de gotländska runstenarna. Någon anledning att betvifla stenens autenticitet föreligger knappast.

T. J. A.

Valentuna Kalendariet. Sedan lång tid tillbaka har Statens Historiska Museum haft i sina samlingar en pergamentshandskrift, som fordom tillhört Valentuna kyrka i Uppland och på grund häraf i litteraturen fått namn: liber ecclesie wallentunensis. I slutet af den nu fragmentariska handskriften finnes ett kalendarium eller ett slags medeltida almanack, hvilket i analogi med handskriftens namn kallats kalendarium wallentunense. Kalendariet har å sista sidan årtalet MCXCVIII el. 1198. De i kalendariet förekommande talrika specifikt engelska helgonnamnen såsom Edward, Dunstan Ealfegi o. s. v. gifva vid handen, att kalendariet skrivits under starkt engelskt inflytande, sannolikt efter ett engelskt original; på samma gång som de samtidigt nedskrifna svenska helgonnamnen Hericus (Erik) vid den 18 maj och Botwidus vid den 28 juli visa, att kalendariet måste vara skrifvet för svenska förhållanden och än mera för förhållandena i östra Sverige vid Mälaren, där dessa helgon dyrkades vid denna tid. Kalendariets uppgifter om dessa personers helgonrykte äro de äldsta med säkerhet kända. Under de följande århundradena har en del viktigare tilldragelser antecknats i kalendariet. Så omnämnes t. ex. dagen för konung Magnus (Ladulås) död och dagen för slaget vid Hofva. Det mesta rör dock, helt naturligt, Valentuna kyrka. Vi få så t. ex. veta, att den 1:sta okt. (året nämnes ej) invigdes Santæ Marie och St. Johannes Döparens och St. Silvesters kyrka i "Walandathunum", vidare hvilka dagar som voro processionsdagar (circumire) i kyrkan och då vigilia hölls i Valentuna och annexkyrkan. Slutligen återspegla en del anteckningar från 1500 och 1600-talen, gjorda å lösa pappersblad, på ett intressant sätt handskriftens skiftande öden efter katolicismens fall i Sverige. Det har länge varit ett önskemål, att få det särskildt för den svenska helgonhistorien intressanta kalendariet med dess anteckningar publicerad. För att hedra den